

قوناخی دواى كشانهوهى سهدر له پهرلهمان

16-06-2022

نووسه‌ره‌كان

د. ياسين ته‌ها

كورتە : پيشهاته‌كانى به‌ردهم چوارچيوه‌ى هاوئاهه‌نگى له‌دواى كشانهوه‌ى رهوتى سهدر له په‌رله‌مانى عىراق

سەرئەنجام سەدر ھەپشەكەي بردەسەر و تارادەپەك بەشئۆھەكەي چاوەروانەكراو لە پەرلەمان كەشایەو، ئەمەش لە یەكێك واتاكانیدا وەستانە لە دەرەوێ بارگراڤیەكانی ھەلگرتنی بەرپرسیاری قەیرانی سیاسی و حكومی كە پاش ھەشت مانگ لە مەلانی سەخت گەشتووتە بنەست. بەشێك لە ھۆكارەكانی كەشانیوەكەي سەدر كەسێتیە و بەشێكی تریشی دەرھاوێشتەي دیدگای خۆیتە بۆ بەرەنگاربوونەوێ رەكابەرە شیعەكانی، بەلام ئەمە لاسەنگیەكی گەورەي لە پڕۆسەي سیاسیدا دروستكردوو و لە پاش ئیوارەي 12-ی حوزەیرانی 2022و ئەوئەندەي چارەنووسی عێراق بووتە جیگەي پرسیار ئەوئەندە باسەكە لەسەر سەدر و لیستەكەي نییە. لە پاش بربارەكەي سەدر، گەورەترین لیستی براوێ پەرلەمان 73 كورسی كە نوێنەرایەتی 885 ھەزار دەنگی عەقیدەي شیعە دەكەن، بربارە لە جیگەي ئەوانیشدا ئەو لیستەكەي كە پێیان دەگوترا "دۆراو" دەست بەكاربەن، ئەمەش ناھاوسەنگیەك لە شەرعیەتی پەرلەماندا دروستدەكات، بەتایبەت لەسەر ئاستە شیعییەكەي و "شیعەي سیاسی" كە رەنگە زۆرینە لەناو پەرلەماندا لە دەست بەدەن و ئەمەش لە پاش 2005 رووبنەداو و بێ پێشینەبە.

لە كەشانیوەكەیدا، سەدر ھەردوو ھاوھەمیانەكەي كە پارتی و سیادەي سوننەن، لە ھەنگاوەكانیان بۆ قونای داھاتوو ئازاد كرد، بەلام ئەو دوولایەنە ئیستا بەگۆپەرەي "یاری ژمارەكان"ی پەرلەمان دەوروبەرەي 98 كورسی ماونەتو. چوارچۆھەي ھاوئاهەنگی شیعەي كە خۆیان دەوروبەرەي 120 كورسین و بە عەزمی سوننە و یەكێتی و ھاوھەمیانەكانی دیکەیانەو دەگەنە 178 پەرلەمانتار. زیاتر لە 50 پەرلەمانتاری سەربەخۆیان ئۆپۆزسیۆن و نوێنەرانێ پێكھاتەكانیش ھەن، كە ئەمەش بە مانای لاسەنگ بوونی تاي تەرازووھەكەي نەك تەنیا لەرۆوی چەندایەتی بەلكو لەرۆوی چۆنییەتیئەو. چونكە ھاوھەمیانە سێقۆلی خۆی بە نوێنەری "میانرۆوی عێراقی" و "كرانەو بەرۆوی دەوروبەر" دەزانی بەرامبەر بەرەي "گرووپە چەكدارەكان" كە "چوارچۆھەي ھاوئاهەنگی" نوێنەرایەتییان دەكات و ھەموو رێگەكانیشیان دەچێتەو سەر تاران.

لە ئیستاو پرسیاریكی سەرەكی دیت و دەچیت كە ئەگەر "گرووپەكان" ببنە خاوەن خاوەنی پێكھێنانی حكومەتی نوێ و ئەگەر لە ئامادەنەبوونی سەدر و لە سەردەمی بێدەنگی مەرجەعەتی سیستانی و مالیکی بێتەو بە دەمپراستی سیاسی ئەو حكومەتەیان دروستكەری، ئایا پەيوەندییە سیاسی و دیپلۆماسی و ئابووریەكانی عێراق لەگەڵ وڵاتانی عەرەبی و كەنداو و ئەوروپا و ئەمریکا چي بە سەر دیت؟

سەدر پاساوی كەسێتی و عانفی و ئەخلاق و رەنگە سیاسیشی ھەبووبێت بۆ كەشانیوە، ھەنگاوەشی ھێندەي بە ئامانجی گەرانەوھەكەي بەھێزترە لە جاران، ئەوئەندە رازیبوون نییە بە شكست و ملدان بۆ لەمپەرەكانی "چوارچۆھەي شیعەي". سوننەكان و پارتی كە ھاوھەمیانە سەدرن، دەلێن "رێژ لە بربارەكەي سەدر دەگرن" كە ھێمایە بۆ ئەوێ وەك ئەو ناكشێتەو، بەلام ھەردوولایان لەبەردەم ھاوئاهەنگی نویدا دەبن، ھەلبۆسی پێگەكەي لەق بوو، چونكە سەرۆكی پەرلەمان بەدەست زۆرینەي نوێی پەرلەمانە! سەبارەت بە پارتیش ھەشت مانگ تۆمەتباركردن بە پەيوەندی لەگەڵ ئیسرائیل و ھێرشێ درۆن و مووشەكباران، لێناگەرێت كە بە ئاسانی لەگەڵ بەرەي "گرووپەكان" پەيوەست ببێت، جگە لەوھش برباری دادگای فیدرالی لەبارەي نەوتی ھەریمی كوردستانی بەسەردا ھاتوو كە ئاسۆی گەبشتن بە رێكەوتن لێتەر دەكات، ئەم پێدراوانەش ئامازەن لەوێ پركردنەوێ بۆشایی سەدر و دروستكردنی رەوش و بارودۆخی نوێ لانیکەم كات و دانوستانی زۆرتری پێویستە لەوێ كە ھەلبۆسی لە كۆنگرە رۆژنامەقانییەكەي عەمماندا كە ویستی ئاسان وێنای بكات.

لە مەودای ناوھەستیشدا ئامرازەكانی گەرانەوھەي سەدر روون كە سەرۆكاری كردنی ئۆپۆزسیۆنی جەماوهری و گەرانەوھەي بۆ گۆرەپان و خۆپێشاندان، بەتایبەت كە بەرەو مانگی تەممووز دەچین لەگەڵ ئەمەشدا بە ئەگەری زۆر سەدر بالی رادەخات بۆ ھەر بزوتنەوھەكەي دیکەي ئارزی و ھەندێك لە پاشماو پەرتەوازە بێ كەسەكانی تشرین كە ئیستا ئەوانەي بەناوی نوێنەرایەتی ئەوانەو سەرکەوتوون لە پەرلەمان لە شەرێكی سەختی كورسی و یەكتر تۆمەتباركردن، بەم پێشەش دوور نییە ھاوئاهەنگی گەرم و گرزی زۆر لە بەر دەرگای عێراقدا بێت كە بارگراڤیە زۆرەكەي لەسەر شانی شیعەبە كە لەسەر ھەمان تاس و ھەمامی پێشوو "حكومەتی سازان" دروست دەكەن. زۆر لەو چارەسەرە بەردەستانەشی لە ئاسۆدان بۆ چارەسەری كەشانیوەي سەدر، دەچنەو سەر دووبارەكردنەوێ ھەلبێژاردن، بەلام ئەوھش بزاردەپەكی ھەروا ئاسان نییە، لەبەر ئەگەری دووبارەبوونەوێ ھەمان ئەنجامی ئیستا یاخود بەرفراوانتریوونی رووبەری بايگۆت. ئەمەش دەرگە بۆ چارەسەرەكانی دەرەوێ سندوق دەكەتەو كە گرزی چەكداري و خۆپێشاندان جەماوهری و دووبارەكردنەوێ دۆخی ھاوئاهەنگی تشرینە كە شەرعیەتی كۆماری پاش 2003 بخاتە ژێر ھەپشە و مەترسی و ئەوكات ئەگەرەكانی گۆرین و چارەسەری كۆپەر و بەپەلە زیاتر دەبن.